

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 2

БЕОГРАД 1933 ГОДИНЕ

КЊИГА 3

XXIX РЕДОВНИ САСТАНАК
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 20 ФЕБРУАРА 1933 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАЛИ:

ПОТПРЕТСЕДНИЦИ:

Др. АВДО ХАСАНБЕГОВИЋ и Др. КОСТА ПОПОВИЋ

СЕКРЕТАР

МИЛАН МРАВЉЕ

ПРИСУТНА Г.Г. МИНИСТРИ: ПРЕТСЕДНИК МИНИСТАРСКОГ САВЕТА ДР. МИЛАН СРШКИЋ, МИНИСТАР ТРГОВИНЕ И ИНДУСТРИЈЕ ДР. ИЛИЈА ШУМЕНКОВИЋ, МИНИСТАР ПОЉОПРИВРЕДЕ ЈУРАЈ ДЕМЕТРОВИЋ, МИНИСТАР ШУМА И РУДНИКА ПАВАО МАТИЦА И МИНИСТАР УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ЖИВОЈИН ЛАЗИЋ

Почетак у 10 часова.

САДРЖАЈ

Про дневног реда: 1. — Читање записника

2 — Саопштење законског предлога о сузбијању полних болести;

3 — Одбор за проучавање законског предлога о изменама и допунама закона о удружењима, зборовима и договорима, подноси извештај са одвојеним мишљењем мањине;

4 — Саопштење интерпелације Др. Ивана Лончаревића и другова народних посланика, на Министра унутрашњих послова;

5 — Отсуство народних посланика;

Дневни ред: Продужење претреса извештаја одбора за проучавање законског предлога о општинама.

Говорници: Омер Кајмаковић извештач већине др. Милослав Стојадиновић, Милош Драговић, Др. Никола Кешељевић.

Потпретседник Др. Авдо Хасанбеговић: Отварама XXIX редовни састанак Народне скупштине. Изволите чути записник прошлог састанка.

Секретар Милан Мравље прочита записник XXVIII редовног састанка.

Потпретседник Др. Авдо Хасанбеговић: Има ли ко какву примедбу на записник? (Нема) Приме-

даба нема, записник је примљен. Изволите чути законски предлог.

Секретар Милан Мравље саопштава: Г. Министар социјалне политике и народног здравља подноси Скупштини на решење предлог закона о сузбијању полних болести.

Потпретседник Др. Авдо Хасанбеговић: За проучавање овога законског предлога изабраће се нарочити одбор кад то Скупштина одлучи. Изволите чути одборски извештај:

Секретар Милан Мравље саопштава: Одбор за проучавање законског предлога о изменама и допунама закона о удружењима, зборовима и договорима, подноси Скупштини на решење свој извештај са одвојеним мишљењем одборске мањине.

Потпретседник Др. Авдо Хасанбеговић: Овај ће се извештај штампати, раздати г. народним посланицима и ставити на дневни ред, кад Скупштина одлучи. Изволите чути интерпелације.

Секретар Милан Мравље саопштава: Г. Др. Иван Лончаревић и другови, народни посланици, упућују интерпелацију на Г. Министра унутрашњих послова — о политичком злостављању Драгана Девчића у Вировитици и хрватских омладинца у Срем. Митровици.

Потпретседник Др. Авдо Хасанбеговић: Ова ће се интерпелација доставити надлежном Г. Министру. Изволите чути отсуства г.г. народних посланика.

Секретар Милан Мравље саопштава: Г. Перо Грађић, народни посланик, моли за отсуство до 23 феб у а тек. годи е због болести у породици.

Потпретседник Др. Авдо Хасанбеговић: Одобрава ли Народна скупштина тражена отсуства? (Одобрава) Тражена отсуства су одобрена. Прелазимо на дневни ред — Продужење претреса извештаја одбора за проучавање законског предлога о општинама. Има реч народни посланик г. Омер Кајмаковић.

Омер Кајмаковић: Господо народни посланици, после доношења последњег општинског закона извршено је реонизирање општина. То реонизирање општина у Босни и Херцеговини није одговарало својој сврси. Како је институција општинских самоуправа у Босни и Херцеговини била сасвим нова и спроведена после разграничења општина на начин, који није могао да одговори своје циљу, то су општине код нас у Босни још прилично једна институција за коју не може да се каже да је народ њом одушељен. Начин на који се извршивало разграничење општина у Босни, није одговарао ни правилно схваћеним комуналним интересима, ни правилно схваћеним економским интересима. Зашто се то тако догодило, господо? Зато што је при разграничењу општина вршена једна врло рђава пракса. У то време постојале су разне партије и групе разних политичких странака. Сматрало се за потребно у то време, да се питање разграничења босанских сеоских општина изврши у међусобном споразуму. И како су онда поставили претставници разних политичких странака и имали разне своје политичке циљеве, то је природна ствар да је разграничење општина дошло у једну немогућност да народу помогне. Тако смо видели у Босни и Херцеговини, на бившој територији Босне и Херцеговине, с једне стране, да општине не могу да функционису због тога што су сувише мале, на према томе и финансијски не могу да изврше своје задатке и свој програм, а с друге стране, и територијално биле су опет огромне, да би општинске самоуправе, као сасвим једна нова институција, могле да задовоље потребе народа. Ту немогућност разграничења општина у Босни приметила је тадашња Краљевска влада, па је захтевала од бивших великих жупана да они предложе и формулишу, један предлог како ће се извршити у Босни и Херцеговини прегруписавање општина. Бивши велики жупани на захтев Министра унутрашњих дела поднели су своје предлоге. Међутим, господо, по тим предлозима бив. великих жупана није учињено ништа. Ја бих молио Г. Министра унутрашњих послова да о томе поведе рачуна, и сада, при разграничењу општина да нађе негде те предлоге бивших великих жупана, јер су целиходни и јер се у њима налази добро познавање локалних прилика. Ако Г. Министар унутрашњих послова сматра из ма кога разлога да ти предлози великих жупана не би данас одговарали својој сврси, онда ја бих молио да он при реонизирању и новом разграничењу сеоских општина код нас настане у контакту са бившим управама, да се те грешке не понове из ранијих времена.

Господо народни посланици, овде у овоме Дому пале су изјаве поводом декларације Народног клуба из Сената и Народног клуба из Народне скупшти-

не. Ја у те декларације, у критику тих декларација и изјава не мислим улазити, али ћу господо, бити слободан да наведем један случај, а да тај случај наведем дао ми је повода г. Анте Ковач, чији сам говор читао на путу, а нарочито оно место, где је г. Ковач говорио о г. Др. Отону Франгешу. Ја сам, господо, имао један случај са г. Др. Отонем Франгешом који ће вас можда интересовати (Чујмо!) Године 1930 долазио г. Др. Отон Франгеш у Берлин. И тада је долазио колико се не варам, после своје демисије као члан Краљевске владе у Берлин. Он је дошао у Берлин да присуствује једној привредној конференцији, дошао је да спроведе једну пропаганду у привредном и трговинском зближењу између наше Краљевине и Немачке. Ја сам у то време био при нашем Посланству у Берлину као аташе за штампу. И, господо, у томе времену, када је пала посета господина Франгеша у Берлин, била је веома жива акција хрватских емиграната Цихлара, Перчеца и Павелића. (Др. Никола Никић добацује) Ја мислим, господине Никићу, да ће Вас то интересовати да слушате. (Др. Никола Никић добацује) И, господо, када се господин Франгеш налазио у Берлину, ја сам као аташе за штампу сматрао за потребно да господина Франгеша доведем у контакт са претставницима немачке штампе. У првом реду сматрао сам то за потребно, пошто је требало да се зна какви разлози у привредном и трговинском погледу могу да интересују две земље. Господо, када сам тај састанак уприлично између господина Франгеша и претставника једне најјаче новинарске агенције у Немачкој; која снабдева преко 500 листова и Немачкој, био сам присутан ја и један секретар посланства у Берлину. Господин Франгеш, морам признати, дао је своју изјаву о привредним и трговачким односима између Краљевине Југославије и Немачке бриљантно као стручњак. Али господо, немачки новинари поновили су на господина Франгеша макар десет пута питање; шта мисли г. Франгеш о акцији хрватских емиграната у Немачкој и у иностранству. Господо моја, ни на једно то питање господин Франгеш није одговорио него је непрестано говорио о привредним и социјалним приликама наше земље. (Један глас: Он је привредник! Жагор) Господину Франгешу као бившем члану Краљевске владе било је познато да су ти емигранти огрешили се о позитивне законе наше земље. И ја мислим да је он као бивши члан Краљевске владе и као човек који је стао на програм 6 јануара морао и требао и да нађе речи да ту акцију осуди. (Одобравање и аплауз). А он, господо моја, то није учинио.

Ја у коментар не улазим, него хоћу да овај случај илуструјем и сматрам да је врло карактеристичан. (Одобравање. Др. Никола Никић: А зашто Ви нисте ту акцију осудили као уредник Хрватског листа у Осјеку и као бивши франковац?) Није истина, господине. (Жагор).

Потпретседник Др. Авдо Хасанбеговић: Има реч народни посланик г. Др. Милослав Стојадновић.

Др. Милослав Стојадновић: Господо народни посланици, допустите и мени као известноцу већине да после опширне дебате, која је вођена неколико дана, и сам проговорим начелно неколико речи о законском пројекту, за који сам пледирао и у почетку свога првог говора.

Нужно је, да се, пре свега, осврнем на неке опште начелне примедбе, које су пале о овом законском пројекту. Никакво чудо, господо, ако је дебата о општинском закону одвела и разматрању општих питања о уређењу друштва и државе. Тиме је посредно наглашено да је у питању један еминентно политички закон, један закон веома важан и један, ако хоћете од најважнијих самоуправних закона у нашој земљи. Јер, господо, закон о општинама претставља једну културну и социјалну тековину, он нас зближује и снажи, а оне елементе хетерогене и растурене у нашој држави збија у једну нераздвојну целину и ствара лепу хармонију односа на пољу самоуправног живота.

Та хармонија, господо, потребна је, јер она јача полет и снагу у самоуправи, а кроз ову долази се и до јачег изражаја снаге и полета саме државе. Није узалуд речено, да је самоуправа темељ сваке уређене државе. (*Милош Драговић*: Али самоуправа, а не карикатура!).

Ако се, господо, поводом дискусије овога важног законског предлога отишло мало даље и том приликом убацило у дискусију и питање о општем уређењу државе, то треба тумачити у два правца. На једној страни сам закон о општинама као такав даје повода за дискусију питања ове врсте, а на другој сама депласираност полемике која је изазвана без икакве стварне потребе, дала је право посланицима да реагирају на изопаченост мисли и уложе један свечан протест са овога места. Ја мислим да смо ми и најпозванији да тај протест учинимо, и ја се радујем да је Народна скупштина демонстрирајући карактер југословенства показала и решеност да ће бранити скупо плаћено тековине: јединство нашег народа.

И та национална манифестација, која је спонтано дошла до изражаја, која изражава нашу колективну вољу да бранимо тешко стечене тековине нашег народа, круна је ове плодне дебате, запажене у целој земљи, и она је једна лепа препорука за ову Скупштину, која је тиме оправдала поверење које је народ дао нама, када нас је бирао за своје претставнике.

Ја нисам песимиста. Кад се говорио питањима ове врсте, ми можда мало претерујемо у оцени ствари. Ја тврдим да је овде по среди једна изопаченост мисли, која је стварно негација једног здравог историјског процеса, јер се државе и не стварају и не руше декларацијама.

Ова држава, која је продукт једног историјског развика и многих милиона жртава, које су пале да би она поникла, таква држава не може да се руши декларацијама појединих људи: (Бурно одобравање и повици: Тако је!) Ово у толико мање, јер ти људи не раде ни мало у складу ни са народним великим интересима ни са народном душом.

Што је најважније у овоме случају, ако једну велику идеју не могу да изнесу на својим плећима, они који припадају олигархијама, изнеће је народ својом здравом свешћу и неисцрпном снагом. (Одобравање и плесак). То је онај народ, на кога се наш Краљ обратио ових дана изражавајући наду и веру, да ће шумадијски народ бити у стању да одбије све ударце који се, било

свесно или несвесно, наносе држави и јединству као и скупо плаћеним југословенским тековинама у опште.

Реч нашега Краља треба тумачити нарочито и у социјалном правцу. Није случај да се 1804 године јављају као носиоци народног јединства широке народне масе, наш сељак, који је творца свих великих тековина нашега народа. И ако се Краљ обраћа томе здравом елементу, који је сав у борби и стварању, то не треба схватити једнострано тај апел упућен Шумадинцима. Он је апел на неисцрпну снагу нашега народа у целој држави, у првом реду на главни део његов оличен у сељаштву који даје најјачу залог да ће се очувати јединство.

Ја бих добацио свима онима који у овим тешким данима слабе снагу јединства отприлике оно што су говорили сељаци у Немачкој за време познатог сељачког устанка. » Михел говори своме сину: Нека ђаво носи бароне, били они Немци или Пољаци — нека их све ђаво носи! »

Сви ови људи који се данас размеђу непромишљеним предлозима о реорганизацији државе били би нико и ништа да није било шестојануарског стања које их је избацило на површину. Да није било тога они би и данас негде у прабини винули, они, који за своју егзистенцију, славу и друштвену величину дугују режиму југословенства на које данас плују. Ти људи који нас данас цепкају када су престали да буду министри нису ни мало опасни ако ми њима и свима сличним групама противставимо здраве народне снаге.

Не треба се плашити нити губити из вида, да се у народу скривају живе и неисцрпне енергије, које ће јединство изнети на својим снажним плећима. То су они на које се обраћа наш Краљ у својој речи, глорификујући их на дан прославе устанка који је велики датум у историји српства и југословенства.

Господо, ако ми видимо да се колебају појединци у служби здраве идеје, онда то не треба и не сме да буде повод за сумњу у ту идеју. Треба брзо мењати нешто у нашим међусобним односима и уз систематско потискивање неискрених и неспособних треба апеловати на оне редове који су искрени и у стању снажно, поштено и са љубављу да бране идеју југословенства. Та идеја која оличава интегрално јединство наше неће угинути, јер ће је спасти широке народне масе, на које ми морамо тражити наслона, а не на оне који немају ништа заједничког са народом. (Живео!) Ја сам оптимиста у колико се тиче југословенства. Треба радити стално и разумно на буђењу свести народних маса, упозоравајући је на опасност од непријатеља јединства, маса у које чврсто верујем и вероваћу увек. (Живео!)

Пали су поједини приговори у колико се тичу самога закона о општинама. (*Милош Драговић*; Немој да браниш мртвог Владимира.) Не само да ћу бранити овај закон свим силама и свим својим моћима, но ћу вам и доказати све апсурдности вашег гледишта које заступате. Ја нисам од оних који не дозвољавају да се у дискусију убацију непријатна питања, напротив, ја не бежим од тога да се отворено у дискусију убацију сва питања па и најтежа. Ја сам мислио да при завршетку свога говора одговорим

г. Драговићу, и друговима али како ме он понова изазива, то дозволите ми да почнем са њим односно са приговорима учињеним од стране опозиционе мањине поводом овог законског пројекта. Ја вас само молим да ме пажљиво саслушате, па да непристрасно видите, чиме се одликује извештај мањине и у колико су умесни приговори који потичу са те стране.

Пре свега основаност приговора од стране мањине да не може гласати за овај закон, отида, јер аргументи, које она износи против овог закона не дају право да овај закључак донесу. Први је био др. Бачић, који је као извештач мањине казао: „Ми се нисмо могли сложити само у неким политичким начелима“. То довољно и јасно документује, да није било битних размимоилажења између нас и мањине у питању закона о општинама, и ја сам тај комплимент учинио мањини у почетку дебате.

Господин Метикош и другови изгубили су се у политичкој дискусији, а нису изнели ни један конкретан приговор. Ја сам пажљиво пратио сваку реч њихову и очекивао да видим да ли је овај закон заиста негација принципа самоуправе. У колико овај закон господо посланици, фактички може да се оквалификује као реакционаран и у колико он одузима слободу народу у питању пунога изражава његове воље и његовог права за слободну самоуправу, ја ни један аргумент нисам чуо од претставника мањине који би ме уверио у то реакционарство већине, коју имам част да заступам као њен извештач.

Господин др. Метикош тврди: Није ред да општине подмирују све из својих средстава и зато предлаже да за послове пренесеног делокруга од стране државе, општине имају права на један део прихода, и то један део од земљарине као награду од државе за њене послове. Општинама је по овоме закону дато право да могу да наплаћују прирез на непосредан државни порез. Једном одредбом овога закона по владином пројекту било је предвиђено да се тај прирез може кретати од 100 до 200% с тим да у том интервалу прирезе одобрава Министар финансија. Међутим приликом дискусије у одбору та одредба је измењена у толико што је то право са Министра финансије пренето на бана, а тек преко 200% на Министра.

Ја сам, господо, тај који као извештач већине морам начелно да тумачим мишљења и расположења која се у одбору јављају, и морам да изјавим да сам ја у одбору заступао мишљење да би требао Министар финансија да буде тај који ће у овоме великом интервалу да одређује величину приреза. Он је тај, који најбоље познаје и који држи у евиденцији целокупно економско и финансијско стање и кретање у земљи, и према томе он је у најбољој могућности да види из којих се извора може доћи најбоље и без опасности до потребних прихода и да о томе одлучује. Одбор је међутим, заступао мишљење да то треба да буде бан, који ће то да одобрава, те према томе приговор г. др. Метикоша у томе погледу отпада и с обзиром на околност да су општинама обезбеђени приходи.

Г. др. Метикош казао је даље: Овај закон унифицира, али он не даје ништа народу. Е, па, господо, ако се ставимо на гледиште да овај закон не даје ништа народу, онда би апсолутно била излишна и целокупна ова дискусија у Парламенту, и кад ме господа већ тако изазивају са таквим изјавама било би по све

умесна претпоставка да они изнесу силу аргумената од своје стране за потврду свога тако смелог гледишта, које нажалост у њиховим изјавама не можемо наћи.

Г. Хођера на пример каже: Ја се питам за кога је потребан овај закон? Па молим вас, господо кад смо успели да уместо 7 разних законодавстава дамо један јединствен закон и створимо један тип општине у целој нашој држави када се зна да овај и овакав јединствен закон претставља велику културну тековину, до које се није могло доћи у целом поратном периоду, напослетку да је ово еволуирање живота нашега народа у правцу изједначења разноврсних одредаба у исто време знак несумњивог јачања и учвршћивања друштва и државе — ако све то, господо, не значи ништа и не претставља никакву потребу и корист народну, као што погрешно каже г. Хођера, онда ја не знам шта би друго могло да значи. Не треба, господо, да се играмо фразама, него треба код овако крупног и национално важног посла износити документоване наводе и поткрепити их разлозима који ће сваком бити јасни, а то све не достаје у случају једностранних закључака и посматрање мањине.

Господо, г. Хођера вели даље, кад се врши унификација, треба узети оно што је најбоље, а не оно што је најгоре. У одговору на ту нетачност ја смем отворено да кажем да су овде, у предлогу већине, за разлику од првобитног предлога учињене знатне измене на боље и даје узето баш оно што је најбоље, а не најгоре.

Затим је речено да овај закон уопште негира самоуправу. У овој нашој Скупштини никада се нису убацивале фразе и крилатице у толикој мери као овога пута без икаквих стварних доказа. Ја то отворено кажем, јер је несумњиво да таква тврђења не претстављају ништа друго него обичне фразе када се набацује стално и без икаквих доказа, да је овај закон реакционаран, да одузима народу самоуправу и да му не пружа никакве стварне користи. Речено је даље: нема самоуправе онде где држава сваљује толике дужности на општину! Тако је речено, ја сам то врло добро запамтио, јер сам врло пажљиво пратио све њихове мисли. Ја вас питам, господо, да ли игде постоји држава која не преноси извесне послове и на општине. То постоји свуда, у свима модерним државама па чак и у Енглеској, где је иначе толико развијен појам самоуправе. Није, господо, самоуправа садашњице у томе да се у њој обављају искључиво ужи послови локалног карактера и значаја, нити се та једностраност њених функција може да замисли данас, него постоји и пренесени делокруг послова за рачун државе у мањем или већем обиму. Модерна држава не одриче се никада тога свога права него преноси на општину све оне послове које налази као сувишне да их задржи у својој компетенцији, а по природи својој ближи су општини. И добро је, што она то чини само при томе мора да се очува допуштени однос снага. Истина, у Далмацији у општинама већина њихових послова свде се највише на уже самоуправне послове у обиму и на начин како се то иначе чини па и сада код нас у националној држави нашој. У вези тога чињена су са те стране погрешна упоређења с обзиром на систем који је спроведен у нашем законском предлогу.

Речено је даље у примедбама мањине, како је упадљиво мали број параграфа у овоме закону. Па

баш у томе и јесте смисао и преимућство овога закона, што је у њему очуван само оквир закона, а господа која се задржавају на појединим параграфима удаљују се од целокупног система, који је у овоме закону спроведен и који претставља систем везивања самоуправних и државних послова. Ово је, као што рекох оквир закона, он унифицира 7 државних послова, управних и државних послова. Ово је, као што рекох, оквир закона, он унифицира 7 разних система и законодавстава. Ако би ма који од вас у детаљима хтео да се упусти у проучавање разноврсних прилика, које су постојале у појединим покрајинама, које су поред те разноврсности и веома сложене у сваком погледу, видео би каквим смо се тешкоћама морали борити да све те разне прописе сведемо на једнообразне прописе и да на тај начин створимо један закон и један тип општина у једној недељивој држави и у једном народу.

Господо, није то мала ствар, ни лака нити безначајна. Такође сам напоменуо и то, да смо ми врло пажљиво ишли напред, не негирајући оно, што је било у традицијама нашег народа, не негирајући навике, обичаје и друге потребе у колико су органски никле из самоуправног живота. На пример, ја сам то нарочито подвукао код избора председника; по србијанском систему било је да се бира пре свега глава општине уз несумњиво извесно дезинтересовање народа, како се конституише општински одбор, док је на другој страни владао обрнут принцип по коме се из одбора бира председник или предлаже тројство кандидата или поставља. Ми смо усвојили да се из одбора бира председник, али смо при том учинили знатну концесију и систему који је у Србији постојао, а тај компромис био је нужан. Председник се, дакле, бира из одбора, али се зна први са листе одборник је председник, према томе народ зна да бира главу општине, и главу је истакао на чело кандидатске листе.

Господо, није то била мала и проста ствар. Ја нећу да вас замарам како излагањем у појединостима се мучно долазило до одредаба, које су срећна синтеза прописа који владају у нашој држави. Ми смо слушали и бележили многе приговоре народних посланика и верујте ми, нема ни једне примедбе, која би се са ваше стране учинила, а која није била предмет пажње и дискусије у одбору. Ми смо о свему говорили, и вероваћете тако исто, да нисмо могли наћи другог решења у оквиру постојећих односа и снага која су нас одвела да дамо један закон, једну организацију општина, и једнообразне основне прописе за службенике, наравно чувајући оквир закона, и остављајући бановинама да оне саобразе потребе општинског службеника потребама и приликама сваке бановине. Ми смо у оквиру овог закона дали бановинама велика проширена права у целој земљи.

У мишљењу мањине нарочито стрчи једно мало несхватљиво тврђење, које боде очи свакоме човеку, који је иоле ушао у дух овога закона. Тамо се каже: Да овај закон нема никакве важности за народ.

Господо, ми, збиља, ценимо, то сам већ казао, побуде, које руководи мањину, у колико се тиче политичких примедба са њене стране, али, господо, у колико се тиче самог закона и његових стварних одредаба, ја примедбе са стране мањине не могу да усвојим, јер их уопште нисам чуо и јер их она и нема, бар не у сили аргумената, који би правдали њена

претерана тврђења. Нико ни од вас не може усвојити она чудна тврђења, да овај закон нема важности за народ. Ако овај закон нема важности за народ, онда уопште нема смисла да се уједињујемо и да радимо на консолидацији државе и учвршћивању јединства. У даљим негативним закључцима то значи, да не треба тежити да постигнемо онај идеал, да будемо у истини један народ у погледу културном, економском као и сваком другом. Господо, ти приговори мањине опадају сами од себе.

Сада бих имао да учиним неке замерке пријатељу г. др. Кешељевићу, последњем говорнику мањине, а то морам да учиним и са разлога, јер сам изазван да на пуно отсуство аргумената истакнем своје аргументе. Да видите, господо, пре свега каквим се све разлозима оперише против овога закона и како су бомбаста тврђења, да је овај закон о општинама реакциониран закон. У низу површности истиче се и каже ово: „Самоуправа се помиње у закону четири пута, бан 36 пута а срески начелник 75 пута“ Сад, господо, то треба да буде неки разлог тако убедљив јер је овде, вели се спроведен принцип негирања самоуправе с обзиром на однос бројева колико се пута спомињу речи самоуправа, бан и начелник. Далеко од помисли да карикирам г. Кешељевића, који је иначе бистар и продуктиван радник, ја бих га потсетио на ону епизоду о којој сам говорио поводом дискусије о прошлогодишњем буџету. Мислим на оног човека, који се бавио у париској библиотеци годинама, истраживањем колико се пута у Библији понавља реч „али“ а у Шекспировим делима свеза „и“. У најмању руку занимљив је рад тога човека, али да истражује ствари овако подређеног, ништавног значаја, то је, господо, непродуктиван рад. Г. др. Кешељевић, и ако добар интелектуалац, али он је овде пао у погрешку, јер је био унапред решен да прими добру ствар као рђаву. И кад се, господо, човек руководи у своје одређивању мржњом, никада се не долази до здравих и добрих мисли, а мржња је у овом случају била главно лајк-мотив. Она је одвела мањину, да на основу безначајних упоређења изведе закључак, како је ово закон на штету самоуправе, јер се самоуправа помиње свега четири пута. Стварно узев, господо, цео закон заснован је на стриктном спровођењу принципа самоуправе. Ја бих с правом очекивао да ће мањина гласати у начелу за овај закон у отсуству стварних приговора са њене стране и изјаве г. др. Бачића, који је рекао веома правилно, да се нисмо могли сложити само у неким политичким начелима, што значи да смо се иначе код овога закона у свему сложили.

Ми смо се одвајали стварно само у неким политичким начелима. Иначе господа из мањине били су добри сарадници и ја морам да им се понове и јавно захвалим ово у толико пре, јер смо ми многе предлоге и сугестије са њихове стране примили претпостављајући као извесно и њихово гласање за овај закон. Тако смо, господо, и постигли, да израдио један врло добар законски пројекат. Па кад је тако, и кад је овај пројекат израз и њиховог расположења, јер ми се, по мишљењу самог њиховог известноца г. Бачића, издвајамо само у неким политичким начелима, онда ја не знам зашто да та господа не би могла да гласају за овај предлог закона у начелу. Господо, треба, дакле, да приме овај предлог закона у начелу, а кад

дође до појединости онда нека код појединих чланова учине своје замерке и предложе Скупштини своје предлоге.

Господо, мени је врло непријатан став који су јуче заузела наша браћа Далматинци у питању овога закона. Пре свега г. др. Кожул је истакао, да је овај закон много назаднији од данашњег постојећег далматинског закона о општинама. То апсолутно, господо, не стоји. Начела изнесена у далматинском закону не могу се ставити на супрот овима са оним преимућствима у корист првога која би нашем послу давала мањи значај. У Далмацији ниже самоуправе подлежу контроли виших самоуправа. Никаквих других начела тамо нема од особитих преимућстава у погледу начела самоуправа.

У теорији је спорно да ли једна самоуправа уопште треба да буде подложна контроли више самоуправе, или контроли државне власти. Постоје, дакле, разна схватања о томе. Чак у Америци, и у Енглеској, где је самоуправни живот најразвијенији постоји надзор државних органа. г. Хомер Лингрен, познати писац, наводи случај са здравственом службом где се не може оставити све одлукама самоуправе, тако ако она и, пр. хоће да заведе карантин, државна власт се умеша јер она има преглед стања пореза у целој земљи, према томе контролише, да ли је тај карантин изазвала општа потреба, или не. Таквих одлука има много, које зависе и у тим најнапреднијим државама од надзора државних власти. У колико државе еволуирају више ка диктатури, у тим државама јаче се истиче начело принципа негирања самоуправа. Као што сам већ напоменуо, овај законски пројекат самим тим је не мање значајан да идемо ка нормализацији нашег политичког живота чији се виши смисао тражи у снажењу самоуправе т. ј. нормализацији свега.

Г. Ерио је еминентан говорник и писац уз то осведочени комунални политичар. Говорећи да месна самоуправа не може да штети суверенитету државе он додаје даље с обзиром баш на однос самоуправа према надзорним властима: „централна власт сачуваће разумје се, право да поништи сваку одлуку општинског обдора, која би била незаконита или би се односила на какав предмет ван општинске надлежности“. Дакле као што видите, Ерио који је један еминентан бранилац општинске самоуправе и, лорд мер Лиона, он баш подвлачи право државе у погледу надзора над самоуправним животом.

Дакле као што видите, ни мало се не негира самоуправа општинска, ако државна власт ту самоуправу контролише на основу закона и у оквиру закона.

Неко је од господe говорника казао, да овај пројекат закона у односу према србијанском закону о општинама значи назадак. И то не стоји, господо. Ево само један пример. По нашем старом србијанском закону надзор над општинама имали су срески начелници, који су имали права да казне претставнике општинске власти. По овоме закону та надзорна власт не може да казни него само може да цени акте уколико су на закону основани.

Надзорна власт значи нема та права, које је раније имала. И ако се господо, тежи да се принцип самоуправе нагласи у односу према надзорној власти, онда ми видимо да је овде конструисан принцип самоуправе, да надзорна власт нема права да казни претседника општине него може само да цени њихова акта у колико одговарају законским прописима,

али у сваком случају нису изложени самовољи и њефу појединих државних органа.

Господо, г. Др. Кожул, да бих се вратио на приговоре са његове стране, истакао је велико оптерећење које имају општине с обзиром на послове пренесеног делокруга. Г. Др. Кожул је мислио том приликом на градове. Ја бих напоменуо овде да један велики проценат приговора учињен од стране г.г. народних посланика потиче из претпоставке као да ми овде решавамо закон о градовима, а ми међутим претресемо закон о сеоским и мањим градским општинама, а за градове донеће се посебан, други закон, чему ће много допринети и установљење ових принципа, који нас везују за самоуправе.

Пао је приговор да смо требали почети са бановинским самоуправама и да је Влада требала да изнесе решења читавог сплета ових самоуправних питања, Ето и тај приговор убацујем у дискусију те да видите колико је основан и приговор са те стране.

Ја сам казао у почетку дебате да је морало да се почне са једним самоуправним законом, и да се гледишта легислативне технике није могуће о свима овим законима да на једанпут дискутујемо. Претпоставимо да је Влада све те законе дала, ми бисмо опет морали да почнемо дискусију о оном закону који је најосновнијег карактера. А тај закон несумњиво да је закон о општинама, јер је он главни закон, обухвата 95% наших општина и нормира односе самоуправне у највећем броју случајева.

Глава I овог законског пројекта односи се и на градове. Члан 134 овога закона односи се такође делом и на градове самим тим што их изузима. Према томе ово је основни самоуправни закон. А његова је важност даље и у томе што смо ми, као што сам казао, елиминисали среске, обласне и остале самоуправне јединице, остајући само на овој самоуправној јединици најмањој и највећој као чистој самоуправи, и хоћемо да је дигнемо на степен савршенства, у колико је могуће,

Г. Др. Господетић био је тумач расположења групе, могу да кажем с правом ад хок створене у питању закона о општинама. Он каже у име својих 11 другова да се овај законски пројекат повуче и упути одбору на понован претрес и да се донесе нов оквирни закон за целу државу, а да се препусти бановинама да оне доносе законе о општинама за своје покрајине.

Господо, молим вас ако бисмо ми хтели да дамо један оквирни закон и да се на основу тога оквирног закона донесу посебни закони или уредбе са законском снагом, које би обухватале раније политичке територије, онда бисмо имали и на даље у околини Земуна један пропис, а у Београду и околини други. То је мање више враћање на историјско политичке индивидуалитете који су покушавани да оживе ових дана у свој њиховој одвртности. То је немогуће, јер су бановине створене на бази проширених територија, према ранијим политичким територијама. Приморска бановина обухвата један велики део Босне, Дунавска бановина обухвата велики део Шумадије, према томе мени се чини да би било немогуће дати у једном оквирном закону саму основицу, оставити бановинама да оне доносе уредбу са законском снагом важења на ранијим територијама а да не дођемо у сукоб са основном организацијом државе. То је немогуће. Организација наше државе противи се томе као смерови њеног развјетка у будућности.

Остао би једини конкретан приговор који је г. Господнетић учинио, а то је да није речено, ко сноси терете за послове пренесеног делокруга, а затим приговор за одржавање поштанске службе од стране општина где Министар ту службу није организовао.

Господо, од свих приговора који су пали овде, сем начелног, приговора који је пао у начелној дебати, да треба да се донесе један оквирни закон, видели сте да су готово сви ништавни. Ја нисам овде чуо ни један убедљив аргуменат, јак и основан, против овога закона и мене, извините, запрепашћује закључак поједине господе да ће гласати против закона, или како то они кажу „можда ће гласати против” или „тешко да ће моћи гласати за овај закон”. Господо, ја мислим да сам им у многоме олакшао посао овим својим објашњењима и аргументацијама и зато бих молио дамирно гласају за овај закон. Ми морамо имати овде и извесну дисциплину, јер би иначе било врло тешко за рад у Парламенту. Један од господе посланика истакао је на пр. ово да, ако се на место слова „а” метне слово „е” — онда ће гласати за овај закон, иначе биће му противан. Ја сам врло пажљиво слушао ова лингвистичка излагања, помишљао сам шта ли ће ту бити по среди. И цела Скупштина је слушала рефрен: Ја не могу да гласам за овај закон ако се слово „а” не замени словом „е”. То му, нека ми не замери, не даје никакво право да заузме овако борбени став противу закона. Ја молим г. посланика да ову своју изјаву повуче. По закону свако земљиште мора бити у саставу једне општине, а он тражи да место речи „мора” дође реч „море” тј. да може бити у саставу једне општине, али не мора, што је ствар потпуне могућности.

Као што видите имамо свакојакних приговора, али мало стварних.

Господо, моје је мишљење да нико од господе није истакао један разлог који нас може уверити да овај закон није добар и да он негира самоуправе. Свуда мора бити извесне дисциплине, а у Парламенту тога мора бити нарочито и зато бар у томе правцу не би требале да се чине овакве изјаве као што су учињене, и зато молим г. Селмановића да одустане од своје изјаве готовости да ће гласати против, а да то исто учине и остала господа, а на првом месту господа из Далмације чије је страховање неосновано.

Господо, у току дискусије о овоме закону, било је спонтано речи о уређењу наше државе, и том су се приликом слили снажни протести и манифестације против оних, који по нашем уверењу слабе снагу државе. Мене је то, господо, ојачало у уверењу да је овај закон добар и да он безусловно треба да буде примљен како би се према њему створило нов ред ствари у нашим општинама. Врло мало аргумената који су истакнути противу закона нека нам такође олакша посао гласања, у пуном уверењу да се одужујемо и нацији и својој савести. — Г. Аврамовић је рекао у своме говору да би требало остати при првом пројекту тј. да минимум становника у општини буде у место 3000 душа 2000, како је то било по првобитном предлогу владином. Господо, то и слични предлози не могу бити ствар од које треба бежати или због које би требало гласати у начелу против. У специјалној дебати кад будемо дискутовали поједине чланове вероватно да би се могло отступити од извесних норми у колико се то нађе за сходно од стране Скупштине. О томе ни у одбору није прављено питање.

Господа Гавранчић, Кешељевић, Перић, Драговић и остала господа пледирала су за право гласа жена. Они су ме питали, јер сам и ја био експонат тежње да жене имају право гласања, а г. Драговић ми је то чак и добио веома асаркастично: „Да ли бих ја један такав амандман примио као известилац.” Господо, ја морам да будем лојалан као известилац већине и да тражим оно што већина хоће (Чује се: Тако је!) Желео бих да сваки буде такав сарадник. Сасвим је друга ствар, господо, моје лично расположење. Ја то своје лично расположење не кријем у толико пре што у Уставу чл. 55 предвиђа да ће се право гласа жена регулисати посебним законом. Нама не би било на одмет пред демократијом западних држава да та лепа новина не буде код нас само идејна и наглашена у Уставу већ да се она и стварно формулише и спроведе. Ја лично сам за ту ствар, али као известилац већине ја морам бити лојалан и тражити оно што та већина хоће. Према томе ја не бих могао примити тај амандман ако га већина не прима.

Моју уважени пријатељ г. Душан Живојиновић померио се у лево од степена пуног сазнања, да жени треба дати право гласа. До душе, морам признати, да је он то учинио онда кад су биле у питању жене које могу самостално водити своју радњу, али не и на друге категорије жена.

Господо, г. др. Људевит Ауер истакао је приговор да уредбу треба да пропише Министар а не бановинско веће. Ја вас молим, господо, сви приговори који се чине и који ће можда кроз специјалну дебату бити предмет дискусије, били су предмет опсежне дискусије у одбору за проучавање овога законског предлога. Ми смо о томе нарочито говорили, било је такође много предлагача да се то прими, тј. да министар буде тај који ће прописати уредбу, али се нашло, и с обзиром на приговоре да треба бановинама оставити већа права, да бановине према својим приликама прописују уредбе. Тако је одлучила већина. Главни да је третирано та ствар у одбору за проучавање овога законског предлога. Г. др. Ауер истиче тако исто начела против бирачких способности свега становништва. Он тражи ограничења права само за оне који имају имовину, а искључује све оне који немају имовине. Господо у одбору су чињене сличне сугестије, али је одбор хтео да нагласи социјалну напредност у давању права гласа свима грађанима па и онима који немају никакве имовине. Слични су приговори пали, и са других страна. Несумњиво је да ће нас исти предлагач вратити на ову ствар код дискусије закона о градовима. Ми не дискутујемо овога пута закон о градовима. Јуче је г. Перић говорио о фабричким радницима да их треба искључити на тим изборима, или им бар сузити њихова права. Ми нисмо могли да усвојимо та начела. Ми ме сматрамо да је раднички елемент опасан, напротив налазимо да су радници носници продуктивног рада и да им треба дати учешћа у раду самоуправних тела. Истакнуто је од стране г. Стефановића, Шелмића, Трбића и још неке господе да претседник треба безусловно да буде плаћен. Захваљујући сасвим разноликим условима нисмо могли примити норму да се председнику мора да плаћа, јер би то пореметило фактично стање у појединим покрајинама где се председнику уопште није плаћало, али је зато ушла паметна и еластична одредба по којој ако учествују у стварном раду добиће награду из општинскога буџета. Г. И. Стефановић ис-

тако је начело да општина треба да прими свако лице за члана без обзира на формалност и док г. Миливој Перић доказује да становници имају све дужности а никаква права, дотле су нам други замерили што они имају многа права, а немају никакве дужности. Ја мислим да је ова дискусија у толико неоснована што резултира из недовољног познавања ствари. Овај је закон напредан у томе што је, напуштајући начела строге заштите права чланова општине, отишао даље ка начелу олакшања становника општина. И у томе је његов значај. Тако исторечене је да је велики број одборника. По владином пројекту мањи је број одборника предложен, али су господа из Србије инсистирали да буде број одборника већи и ми смо га већином повисили.

Господо, тражи се да се послови пренесеног делокруга сузе и сведу на најмању меру, тј. да општине врше претежно функције само самоуправних послова. Г. Гавранчић је казао: Ми у хрватским општинама свршавамо $\frac{4}{5}$ државних послова а само $\frac{1}{5}$ самоуправних. Немогуће је, господо, да ми у закону о општинама нормирамо овај однос с обзиром на права и дужности општина, која иначе проистичу из нашега позитивног законодавства. Ми не можемо кроз овај закон да изменимо на пример војни закон, затим закон о народним школама, закон о унапређењу пољопривреде и т. д. То би значило пореметити цео поредак који се заснива на одређеном законодавству. Али зато можемо иначе тражити општу реформу у томе правцу. Тако на пр. ми не можемо сада овим законом о општинама да ослободимо општине од извесних послова и обавеза коју имају по закону о народним школама. (*Светислав Хођера*; А зашто не можемо?) Зато што то тражи измену целог система државне организације и што ти позитивни законски прописи који већ постоје намећу општинама одређене дужности, којих не можемо ослободити, а да у ствар не решимо претходно на други начин. Ја овај приговор примам у потпуности, и желети је да се тежње наше државе све јаче испољавају и у правцу растерећења самоуправе од претераних обавеза, само је немогуће да то све учинимо овим законом о општинама, а да тиме, као што је речено, не пореметимо цео систем нашег позитивног законодавства. То би, господо, било сасвим немогуће овде учинити, и ако би се покушало, ствар би довела до апсурдума. Овај закон прописује један оквир да се општинама могу ставити у дужност послови, у колико се то за потребно нађе.

Господо, овде су учињени многи предлози који иду затим да се прошире права општинских службеника. Ја могу да констатујем, господо да општински службеници осталих покрајина, у односу према онима из Србије стварно не добијају ништа особито, јер права која им овај закон даје, они су их у главном имали и до сада. Према томе она господа који се изјашњују противу општинских службеника, уколико су њихова права овде загарантована, не треба да забораве да је највећи део општинских службеника овде већ у поседу стечених права, којима се морају очувати. Овим законом добили су нарочито општински чиновници из Србије, где су до сада били изложени већу

појединача и где нису имали никаква права загарантована. И добро је што се у Народној скупштини оцртава расположење у томе правцу т. ј. да им се ова права још више прошире.

Господин Игњат Стефановић поставио је захтев да сваки чиновник општински треба да зна у свакоме моменту колика му је пензија, а не да зависи од воље бана. Ми смо, господо, у § 85 поставили једну веома еластичну формулу остављајући банским велима да они пропишу услове за пријем у службу. И, господо, у колико више улазимо у анализу овога параграфа ви ћете све више увидети колико је добро смишљена ова одредба, да се положај општинских чиновника регулише од стране бановине и то јасно и одређено. У владином пројекту није било одређено за то рок, а одбор је одредио тај рок у коме има да се донесе уредба, која ће овај однос да регулише.

Господо, ја нећу даље да вас замарам својим излагањима, али морам рећи да овај законски пројекат, који је овде оквалификован као назадан у ствари претставља један релативно добар закон. Он је као такав обележен и са других позваних страна, као први јединствени закон о општинама, који чува начела самоуправе и гарантује права свију у највећој мери и да, као такав, претставља један велики бољитак и успешан корак ка путу стварања јачег бољег и напреднијег самоуправног живота. Тако г. др. Лаза Костић, један од еминентних наших правника казао је у једном своме чланку ово: „Али одмах треба рећи да је, правно технички, овај законски пројекат на завидној висини; одредбе су прецизне и јасне, распоред материјала врло прегледан, избегавана су сувишна места свуда. Краткоћа овога закона не иде на штету његовог квалитета. Напротив баш би се обрнуто могло потврдити. Према пројекту од 1925, овај законски пројекат претставља у техничком погледу велики напредак.“ Уз то је г. Костић, говорећи све ово имао пред собом владин пројекат који смо ми знатно изменили, то не на горе него на боље, а ја сам то доказао непобитним фактима код свога првог говора тврдећи да закон претставља један бољитак у правцу чувања и неге самоуправног живота на свима линијама.

Поред појединих професора и саме позване институције у нашој земљи сматрају да је овај закон у главном добар и потребан. Савез градова н. пр. огранично је своје примедбе на истицање неких сасвим умесних захтева, који су делимично и усвојени у одбору. Закон о општинама очекује се у народу са нестрпљењем, јер је крајње време да се дође до нових управа у општинама, на бази једног јединственог закона за целу државу која већ самим тим означава успех и напредак.

Као известилац већине ја бих вас молио да овај законски предлог примите, јер он ствара једну лепу и солидну базу за свестрани полет самоуправа, за полет и снагу народа и државе. У то име ја се надам да ће овај законски пројекат бити примљен. (Одобравање и плесак).

Потпретседник Др. Коста Поповић: Има реч ради личног објашњења г. Милош Драговић.

Милош Драговић: Известилац већине г. др Стојадиновић, који има врло богат речник и то лепих речи, које складно и логички везује у реченице, покушао је са овога места да мојим друговима који су се у одбору одвојили од овога законског предлога, импутира нешто што не постоји. Прва импутација била би, да смо ми против закона о општинама. Ми нисмо против закона о општинама, али смо против овог закона, јер данас, кад имамо могућности да донесемо добар закон, да у њему обезбедимо самоуправу, да је подигнемо на достојну висину, зашто то не би учинили одмах, него правимо карикатуру од самоуправе.

Господин Стојадиновић нам је пребацио да смо и сувише политички говорили о овоме закону, а ја не знам, да ли овај закон има своју политичку важност, или је нема. Ја мислим да има и то веома велику политичку важност.

Ја не могу да схватим да један човек као др. Стојадиновић, веома напредан, културан, са здравим социјалним схватањем самоуправе и социјалне слободe, да се тако брзо променио и постао бранилац овако реакционарног закона. Ја не знам да ли на њега није имао шест јануар толико утицаја да је предшестојануарског др. Милослава Стојадиновића променио у данашњег. Јер, господе, кад један закон који предвиђа овакав начин избора, који предвиђа да му прописује уредбу бановинско веће, који предвиђа надзор полицијских органа, да ли се он може уопште третирати као закон о самоуправама.

У србијанском закону било је предвиђено, да начелник среза може казнити председника општине због тога што своју дужност не врши. То је тачно. А шта је данас?! Данас се каже: срески начелник нема права да га казни, али има права да га смени. То је, господе, оно што је горе, и горе је то, него путем казне да се натера један човек на рад.

Ја мислим да скупштинска већина неће затворити очи пред једним овако реакционарним законом, него да ће правилним схватањем самоуправе о потреби једне добре и савремене општине гласати против овога законског предлога. (Одобравање на левици)

Потпретседник Др. Коста Поповић: Има реч г. др. Никола Кешељевић ради личног објашњења.

Др. Никола Кешељевић: Господе, господин известилац већине је овде навео једну ствар, о којој сам ја у току дискусије у начелу о законском пројекту о општинама говорио, где сам навео једну интересантну статистику, а то је да је реч самоуправа у именованом начину поменута у целом закону само два пута, а у придеву само два пута, дакле свега четири пута. Срески начелник се спомиње 41 пут, бан се спомиње 36 пута, а министри 8 пута. Казао сам, господе, да такав један законски пројекат у коме се о самоуправи говори само четири пута, да није закон о самоуправи, него закон о пандурији у општинама, јер општина постаје ординарна пандурија и ништа више. У осталом били живи на видели, овај закон ће убрзо бити донет и изгласан, господе аминаши! (Жагор)

Али има још једна ствар. Ја сам уверен да и сама Краљевска влада још и сада увиђа да га неће спроводити, и да неће овај закон смети ни једна Влада изнети.

И овај ће законски пројекат, као и многи други које смо доносили, бити рђав, а још гори које ћемо

донијети, на пр. закон о удружењима, зборовима и договорима биће чиста подлога онога, што изгледа да Влада има намеру, а што изгледа да су наши другови показали и то као на пр. господин Марко Кожул, који је био један од носилаца раније 6 јануарске политике, данас се одвојио, благодарећи томе. (Један глас: То није лично објашњење!). Јесте лично објашњење.

Ја знам да се код таквих закона који се доносе, још нису могли да нађу ни известници. И, господе, живи били на видели, да кад у Србији овај закон прође, како ће задовољство бити у народу. У Далмацији ће играти народ од задовољства, а у Словенији певати и играти, зато што је ово најдивнији, најлепши закон о самоуправама у Европи. И ја вам честитам, господе! (Жагор).

Потпретседник др. Коста Поповић: Има реч известилац г. др. Милослав Стојадиновић.

Др. Милослав Стојадиновић: Само две три речи господе! (Граја).

Потпретседник Др. Коста Поповић: Господе изволите саслушати господина известноца.

Др. Милослав Стојадиновић: Ја не знам што се буни господин Игњат Стефановић. О мени је лично говорено и моје је право да реагирам кратко на то. (Одобравање). Господе, ја нећу да говорим о законском пројекту, јер сам довољно образложио и данас да овај закон претставља један велики напредак, успех наше државе на путу њене здраве консолидације. (Аплауз и узвици: Тако је! Милош Драговић добацује). Дакле, господе, овај закон претставља једну велику реформу и једну велику тековину нашег народа. (Одобравање. Милош Драговић: Ви се ругате!) Овај приговор који је учињен лично на моју адресу, да сам се ја померио у десно, на неку реакцију, отпада апсолутно, јер господе из мањине ни овога пута нису успели да ниједним аргументом изнесу да је овај закон реакционаран и да је принцип самоуправе негиран. Толико сам имао да кажем. (Одобравање).

Потпретседник Др. Коста Поповић: Господе начелни претрес је завршен. Прелазимо на гласање Ко прима законски предлог гласа ће за а ко не прихвата гласаће *proquo*.

Секретар Милан Мравље врши прозивку посланика да гласају и они су гласали овако:

Аврамовић Бранко — за
 Ађић Анте — отсутан
 Аксентијевић Александар — за
 Алексић Коста — за
 Алиповић Шафир — за
 Анђелиновић Гргур Будислав Д-р — отсутан
 Антонијевић Душан — отсутан
 Антуновић Јосип — за
 Аранђеловић Јован — за
 Ауер Људевит Д-р — за
 Бабаковић Јордан — против
 Бајић Салих — за
 Бањац Љубомир — за
 Бараћ Бранко Д-р — за
 Батинић Јозо — против
 Бачић Стјепан Д-р — против
 Бейко Јосип — отсутан
 Бешировић Димитрије Р. — за
 Богдановић Исо — за
 Божић Милан — за

Борисављевић Страхинџа — ва
 Бркић Стјепан — против
 Брушија Радослав — ва
 Бугарски Драгутин С. за
 Будишин Стеван — за
 Буквић Александар — ва
 Буновић Милан — ва
 Ваљавец Стјепан — отсутан
 Варда Север — отсутан
 Васиљевић Стеван Д-р — отсутан
 Величковић Миладин — ва
 Вельковић Велько — ва
 Видаковић Витсмир — ва
 Видић Јеша Д-р — за
 Видовић Богдан Д-р — за
 Војиновић Јован В. — отсутан
 Вошњак Богумил Д-р — против
 Вујић Димитрије В. — отсутан
 Вукићевић Бранић Д-р — отсутан
 Гавранчић Ото Д-р — отсутан
 Гавриловић Ото — за
 Гајшек Карло — за
 Главички Божидар — отсутан
 Господњетић Фрањо — отсутан
 Грајић Пјеро — отсутан
 Грба Милован Д-р — за
 Грбић Емилијан — ва
 Грђић Васиљ — за
 Грубановић Милан — отсутан
 Грубер Фрањо Д-р — отсутан
 Давидовић Витомир — отсутан
 Даниловић Живко — отсутан
 Деметровић Јурај — за
 Дервишић Булага — ва
 Димитријевић Мита — ва
 Димитријевић Хаџи-Тодор — ва
 Добровић Милан С. — ва
 Добровољац Милан Ј. — отсутан
 Довезенски Јован С. — за
 Додић Александар Така — ва
 Дошен Мирко Д-р — отсутан
 Драговић Милош П. — против
 Дрљача Бранко — отсутан
 Дрмљ Алојзиј — отсутан
 Дубоковић Јурај — отсутан
 Ђокић Риста — отсутан
 Ђорђевић Владимир — ва
 Ђурић Михаило — отсутан
 Елеговић Иво Д-р — за
 Живановић Милан — ва
 Живанчевић Михаило — за
 Живковић Негосим Д-р — за
 Живојински Душан М. — ва
 Захарић Чедомир — ва
 Зељковић Бошко — за
 Земљић Јакоб — отсутан
 Ивандекић-Ивковић Мирко Д-р — отсутан
 Иванишевић Петар — ва
 Иванчевић Душан — за
 Илић Срђа Милан Д-р — отсутан
 Исаковић Миливоје Ђ. — ва
 Исаковић Мито — за
 Јанковић Велизар Д-р — за
 Јевремовић Драгољуб Д-р — за
 Јевтић Животије — за
 Јевтић Милутин Ал. — за
 Јевтић Михаило Р. — за

Јевтић Радован — за
 Јелић Милутин — отсутан
 Јеличић Божа Ц. — отсутан
 Јеремић Живојин — отсутан
 Јован Андрија — за
 Јовановић Александар — отсутан
 Јовановић Ђока — за
 Јовановић Јова — отсутан
 Јовичић Добросав — за
 Кадич Хусени — против
 Кајмаковић Омер — ва
 Каламатијевић Михаило Р. — за
 Кандић Јовиша К. — за
 Катич Милош — за
 Каћански Стеван — за
 Кешелевић Никола Д-р — против
 Клицић Антон — отсутан
 Кнежевић Ловро — против
 Кнежевић Стјепан Д-р — за
 Ковач Анте Љ. — за
 Ковачевић Драгутин Карло — отсутан
 Кожуљ Марко Д-р — отсутан
 Којић Драгутин Д-р — отсутан
 Коман Албин — отсутан
 Костић Драгутин Д-р — ва
 Костић Милорад Ј. Д-р — отсутан
 Краљевић Драган Д-р — за
 Крамер Алберт Д-р — отсутан
 Крафт Стеван Д-р — отсутан
 Крејчи Антон — за
 Крстановић Ристо — за
 Крстић Владимир — против
 Крстић Милутин — отсутан
 Крстић Михаило В. — за
 Крстић Симо — ва
 Кузмановић Лазар К. — отсутан
 Кујунџић Андрија К. — ва
 Кујунџић Богољуб К. — ва
 Кумануди Коста Д-р — отсутан
 Кунтарић Анте Д-р — отсутан
 Куњашић Јоахим — отсутан
 Куртовић Војко — ва
 Куртовић Шукрија — отсутан
 Лазаревић Милован М. — ва
 Лазаревић Тодор Д-р — ва
 Лазаревић Теодосије К. — за
 Лазаревић Филип С. Д-р — за
 Леушић Ђуро Д-р — отсутан
 Лисавац Младен Д-р — за
 Лошчаревић Иван Д-р — против
 Лошчар Иван — против
 Лошчар Станко — отсутан
 Лукић Живан Д-р — отсутан
 Лулић Петар — за
 Макар Дако — за
 Максимовић Божидар — отсутан
 Максимовић Стјепан — ва
 Маланец Владо Д-р — отсутан
 Маринковић Војислав Д-р — отсутан
 Марјан Ђуро — отсутан
 Марјанац Симо — ва
 Маркић Фрањо — отсутан
 Марковић Велимир Ж. — ва
 Марковић Миленко Д-р — за
 Марковић Милорад Р. — за
 Марковић Никола — отсутан
 Марковић Петар К. — за

- Мастровић Анте Ф. — отсутан
 Матица Павао — за
 Матић Ђока Н. — за
 Мацековић Матија — за
 Машић Марко — отсутан
 Метикош Милан Д-р — против
 Мијић Милан Ђ. — отсутан
 Милетић Вјекослав Д-р — за
 Милетић Владислав — за
 Милошевић Гавро — за
 Милошевић Младен Р. — за
 Милутиновић Милинко Р. — отсутан
 Милутиновић Милорад Ђ. — за
 Мисирлић Јован Т. — отсутан
 Митровић Јован Р. — за
 Михаиловић Илија П. — за
 Михаиловић Светислав Д-р — за
 Мовер Ханс Д-р. — ва
 Мохорић Иван — отсутан
 Мравље Милан — за
 Мулалић Мустафа А. — ва
 Најдорфер Мирко — отсутан
 Недељковић Урош П. — за
 Никић Никола Д-р — против
 Никић Федор Д-р — за
 Никодијевић Аранђел Д. — за
 Николић Бранко Д-р — отсутан
 Нинковић Трипко — за
 Нуић Петар Д-р. — отсутан
 Њамцул Ранко Д-р — за
 Остојић Ђуро Д-р — за
 Павлич Алојзиј — против
 Палечек Иван Д-р — за
 Парабућски Ђорђе — отсутан
 Паранос Шпиро Ф. — ва
 Пахерник Фрањо — отсутан
 Патриогић Љуба — за
 Перић Матеј Д-р — отсутан
 Перић Миливоје Ђ. — отсутан
 Перић Нинко Д-р — за
 Перко Драгутин В. — против
 Петковић Милан — ва
 Петовар Ловро — отсутан
 Петрак Никола — отсутан
 Петричић Живко Д-р — за
 Петровић Марко — ва
 Пешић Милутин — ва
 Пивко Људевит Д-р — за
 Пиштелић Славко А. Д-р — отсутан
 Погачник Виктор — за
 Поповић Димитрије Он. — отсутан
 Поповић Добривоје Гер. Д-р — отсутан
 Поповић Душан — за
 Поповић Јефтимије — отсутан
 Поповић Коста Д-р — председава
 Поповић Милан В. — ва
 Поповић Милан Д-р. — за
 Поповић Светислав Д-р — за
 Праљак Недељко — отсутан
 Прека Никола — отсутан
 Прекоршек Иван — за
 Принцип Јово — ва
 Прша Шиме Д-р — за
 Пустослемшек Радо — за
 Пуцел Иван Ј. — за
 Радивојевић Лазар Љ. — за
 Радић Иван — отсутан
 Радовић Саво Д-р — отсутан
 Радовић Милан — за
 Радовић Миљан — за
 Рајић Тоша Д-р — за
 Рако Јанко Д-р — отсутан
 Рапе Стане Д-р. — отсутан
 Рорбахер Јулијан Д-р — отсутан
 Савић Аранђел П. — за
 Савић Сава В. — за
 Савковић Илија — за
 Санто Гавро Д-р — ва
 Сарачевић Радеико — отсутан
 Секулић Милан Д-р — отсутан
 Селић Јоца М. — за
 Селмановић Алија — ва
 Симић Милорад — за
 Смиљанић Тома Д-р — отсутан
 Сокић Милоје М. — за
 Соколовић Никола — ва
 Спасовић Вукашин — за
 Спахић Владо — за
 Спиндлер Вјекослав — за
 Спинчић Вјекослав — отсутан
 Сршкић Милан Д-р — за
 Стажић Јосип — отсутан
 Стајковић Никола — за
 Станић Андра — отсутан
 Станишић Владимир Д-р — отсутан
 Станојевић Драгомир М. — за
 Станојевић Милутин — отсутан
 Стевановић Живојин Ар. — ва
 Стевановић Милан — за
 Степанов Миливој — отсутан
 Степановић Милан Р. — ва
 Стефановић Игњат — ва
 Стијић Милан Д-р — ва
 Стојадиновић Милослав Д-р — за
 Стојковић Милан Ђ. Д-р — отсутан
 Стошић Стаменко — за
 Стрезовић Крста — ва
 Суботић Никола Д-р — отсутан
 Тадић Глигорије Д-р — ва
 Теодоровић Војислав — ва
 Тешић Максим — ва
 Толић Игњат М. Д-р — отсутан
 Томић Јакоб — отсутан
 Тонић Тодор Р. — за
 Топаловић Милан — ва
 Торомановић Хасан — ва
 Трбић Василије — ва
 Трбојевић Урош Д-р — ва
 Трифуновић Љубиша — ва
 Тркуља Станко — за
 Трпковић Ставра К. — против
 Ђирић Ђорђе — за
 Ђирић Стеван — ва
 Ђуковић Милан — ва
 Узуновић Никола — отсутан
 Урек Иван — отсутан
 Урошевић Мирко Ил. — ва
 Урукало Сергије — отсутан
 Фиданчевић Тома Д-р. — отсутан
 Физир Виктор — за
 Фоторић Арса — за
 Хајдињак Антон — ва
 Ханжек Лавослав Д-р — отсутан
 Хасанбеговић Авдо Д-р — ва

Хођера Светислав В. — против
 Хрибар Никола — за
 Христић Бора — отсутан
 Цемовић Филип — за
 Церер Антон — отсутан
 Ципу вић Методије — за
 Чорбић Брашко — за
 Чохашић Хавим — за
 Шарковић Тихомир — за
 Шега Фердо — отсутан
 Шелмић Драгић М. — за
 Шећеров Славко Д-р — за
 Шиљеговић Владимир — за
 Шифтар Стеван — за
 Шпајдар Фрањо — за
 Шуменковић Илија Д-р — за
 Шурмин Буро Д-р — за

Потпретседник Др. Коста Поповић: Изволите чути, господо, резултат гласања. Гласало је свега 200 народних посланика, од којих 183 *за*, а 17 *против*. Према томе објављујем да је Народна скупштина усвојила у начелу предлог закона о општинама.

Са вашим пристанком, ја ћу закључити данашњу седницу, а као дневни ред за идућу седницу предлажем:

1) Избор одбора за проучавање законског предлога о образовању нових срезова, модричког, маглајског и босанско-граховског;

2) Продужење претреса закона о општинама. Прима ли Народна скупштина предложени дневни ред. (Прима). Пошто је дневни ред примљен закључујем данашњу седницу а народну заказујем за сутра у 9 сати ујутру.

Седница је закључена у 12,20 часова.

ПРИЛОЗИ

ГОСПОДИНЕ ПРЕТСЕ НИЧЕ

На основу овлашћења које имам од Његовог Величанства Краља, а на основу чл. 63. Устава, да могу поднети на решење Народном Претставништву „Предлог закона о сузбијању полних болести“ у вези § 52 Закона о пословном реду у Народној скупштини, част ми је доставити Вам у прилогу по / . Указ-овлашћење као и

сам предлог поменутог закона, с молбом на даљи законски поступак.

Изволите примити, Господине Претседниче, и овом приликом уверење мога особитог поштовања.

Министар
социјалне политике
и народног здравља,
Иван Пуцељ, с. р.

МИ

АЛЕКСАНДАР I

По милости Божјој и вољи народној
Краљ Југославије

На предлог Нашег Министра социјалне политике и народног здравља и по саслушању Нашег Министарског савета, а на основу чл. 63. Устава, решили смо и решавамо:

Овлашћује се Наш Министар социјалне политике и народног здравља да може поднети Народном Претставништву „Предлог закона о сузбијању полних болести“ на решење. Наш Министар

социјалне политике и народног здравља нека изврши овај Указ.

АЛЕКСАНДАР, с. р.

16 фебруара 1933. год.

Министар социјалне политике
и народног здравља
Иван Пуцељ, с. р.

ЗАКОН

О СУЗБИЈАЊУ ПОЛНИХ БОЛЕСТИ

§ 1

Полне болести, у смислу овога закона, су: сифилис, гонороеична инфекција и меки шанкр у свима облицима и без обзира на коме делу тела се налази локализација оболења.

§ 2

Свако лице оболело од полних болести мора одмах да се лечи.

§ 3

Свако лице, које оболи или посумња да је оболело од које полне болести, има право на бесплатан преглед и бесплатно лечење:

а) у свима државним и самоуправним санитарским установама (болницама, универзитетским клиникама, амбулантама и т. сл.); и

б) код среских и општинских лекара.

§ 4

Сваки лекар, који лечи болесника од полних болести, обавезан је:

1) да обавести болесника о преношљивости његове заразне болести, о његовом обавезном лечењу и о законској одговорности ако кога зарази; да одврати болесника од ступања у брак, ако се пред истим налази, до потпуног излечења; да болеснику преда штампано Упутство, које издаје Министарство социјалне политике и народног здравља;

2) да се код болесника обавести о извору заразе и да то достави надлежним властима, ради проверавања и предузимања потребних мера;

3) да дискретно води евиденцију болесника које лечи и да на захтев надлежне власти даје потребне податке; и

4) да опомене болесника, ако би лечење прекинуо, или ако неуредно долази на лечење.

Ако болесник и после опомене не продужи лечење или не поднесе доказ, да се лечи код другог лекара или установе поменуте у § 3 овога закона, лекар је дужан да о томе учини писмену доставу надлежној власти.

§ 5

Лице, које лекару да лажно обавештење о извору заразе (§ 4), казниће се према одредбама овога закона.

§ 6

Ако постоји опасност да заражено лице својим начином живота или небрижљивости у лечењу може своју болест да пренесе на околину, или на лица са којима долази у додир, надлежна власт ће, на основу лекарског мишљења, такво лице сместити у јавну болницу на лечење, дотле, док не престане бити опасно за друге. Ово смештење треба вршити са што већом дискрецијом.

§ 7

Министарство социјалне политике и народног здравља предузима:

1) у вези са надлежним грађанским и војним властима све мере, да се широком пропагандом обавештавају најшире масе становништва, омладина, школска младеж и војска о опасностима од полних болести. Омладину ће, почев од њене 16-те године старости, стручна лица на погодан начин обавештавати о полном животу, озбиљности и несрећама, које могу да проузрокују полне болести. За ову пропаганду користеће се сва сретства, као предавања, позоришта филм, публикације, слике, летци и т. д. Шефови и лекари амбулаторија за ко не и венеричне болести обавезни су да у овоме правцу покажу нарочиту делатност; и

2) отварање нових амбулаторија за кожне и венеричне болести.

Шефови амбулаторија за кожне и венеричне болести старају се за отварање и одржавање профилактичне станице при амбуланторијама.

§ 8

Држање јавних кућа је кажњиво дело из § 281 Кривичног законика.

§ 9

Лице које ступа у брак мора за венчање поднети надлежној власти уверење издато од државног или самоуправног лекара из кога ће се видети да не болује ни од једне болести наведене у § 1 овога закона.

Ако верски претставник, или претставник надлежне грађанске власти не буде добио оваква уверења од лица која желе да ступе у брак, па их ипак венча, казниће се по одредби § 399 став 1 Кривич. законика.

§ 10

Забрањује се лечење полне болести без личног прегледа болесника, према писму или поруци или слањем лекова.

Забрањује се свако рекламирање лекова за лечење полних болести, било да се врши усмено или путем штампе, објава, летака и т. сл.

§ 11

Лице, које несавесношћу, било полним сношајем или на ма који други начин пренесе полну болест на друго лице; лице које узме здраву дојкињу у погледу сифилиса код детета које болује од сифилиса; жена која болује од сифилиса, а прими се за дојкињу код детета, које ову болест нема, — казниће се по одредбама Кривичног законика

§ 12

Министарство социјалне политике и народног здравља испитиваће социјалне узроке, који стварају и подржавају тајну проституцију, а у циљу да се предузму потребне мере, које ће се одредити специјалном Уредбом.

Министарство социјалне политике и народног здравља ће у свима већим варошима основати домове а привремени смешта жета и девојака, које долазе у те вароши да траже за раду као и за оне које остану без зараде.

Министарство социјалне политике и народног здравља ће, у вези са другим државним и самоуправним властима и приватним организацијама, а нарочито са женским удружењима, основати и одржават специјалне установе у којима ће се смештати: а) морално угрожена женска младеж, и б) женска лица кажњена због проституисања, — а у циљу, да би се оспособила за привређивање.

§ 13

Ако се утврди да прилике, у којима живи малолетник женскога пола, угрожавају његов морални развитак у средини у којој је, односно Краљ. банске управе, односно Управа града Београда предузеће потребне мере да надлежна власт за малолетнике одузме родитељу односно старатељу очинску власт и малолетника смести или у коју другу породицу или у установу предвиђену у предњем параграфу.

§ 14

Лице које се огреши о прописе овога закона казниће се ако дело није кажњиво по прописима Кривичног законика, затвором од 6 месеци или новчаном казном од 5.000. — динара.

§ 15

Извиђање кривица по овоме закону вршиће се се: било на пријаву приватних лица, ако је приватни интерес оштећен, било по претставни надлежног јавног или самоуправног органа, ако је јавни интерес оштећен.

§ 16

За извиђање и суђење кривица по овоме закону надлежни су у првом степену срески судови по Закону и кривичном судском поступку.

§ 17

Све новчане казне изречене по овома закону, или у вези истог по Кривичном законнику иду у коририст Фонда за отварање и издржавање установа предвиђених у §§ 12 и 13 овога закона. Фондом рукује Министар социјалне политике и народног здравља и исти се налази на приплоду код Државне хипотекарне банке.

§ 18

Све полицијске и административне мере које су

до сада уређивале надзор над поституктама укидају се.

§ 19

Спровођење овога Закона проверава се Министарству социјалне политике и народног здравља

§ 20

Овај закон ступа у живот и добија обавезну снагу 30 дана после објаве у „Службеним новинама“ када престаје да важе прописи, који су му противни.

Интерпелација Дра Ивана Лончаревића и друга, народних посланика, о полицијском злостављању Драгана Девчића у Вировитици и хрватских омладинаца у Срем. Митровици

Господине Министре,

Сазнао сам прије неколико дана, да је г. Драган Девчић, бивши општински начелник у Ђакову, под сумњом неког политичког деликта уапшен, и на тражење среског начелства у Вировитици тамо пропраћен.

Мјесто сад, да г. Драган Девчић пред среским начелством, односно, пред судом по закону за противзаконито дјело одговара, он је по наредби среског пристава Станића у затвору у Вировитици толико изубијан да се ни мицати не може.

У Вировитици и Ђакову постоје многи сведоци, који то могу потврдити, а исто тако могу потврдити, да је среско начелство на тражење адвоката г. Др Домца у Вировитици забранило лекарски пре-

глед изубијаног Девчића, да се не би озледеи последице само вјештачки утврдиле.

Како је ово тајно убијање режиму непоћудних људи у Југославији најжалост већ постао систем и како је у једном судбеном процесу прије неколико дана доказано у Срем. Митровици мучење хрватских омладинаца тражимо, да нам на ову интерпелацију у Народној скупштини одмах одговорите:

1) Да ли Вам је познато да су Ваше полицијске власти у Вировитици злоставиле г. Драгана Девчића из Ђакова, а у Срем. Митровици опет ни криве ни дужне злоставиле хрватске омладинце?

2) Ако су Вам те злоставе познате, што сте подузели да се наувјек у будућности спрече, и на који начин мислите кривце ових страшних злостава повући на законску одговорност?

19 вељаче 1933
у Београду.—

Др. Иван Лончаревић, с. р.
Ловро Кнежевић с. р.
Др. Никола Никић с. р.
Др. Фрањо Груберс р.
Стјепан Ваљавец с. р.